

28. Tsyvilnyi protses Ukrainy. Akademichnyi kurs [Civil procedure of Ukraine. Academic course] : pidruch. dlia stud. yuryd. spets. vyshch. navch. zakl. / za red. S. Ya. Fursy. Kyiv : Vyd. Fursa S. Ya.; KNT, 2009. 610 p. [in Ukr.].

29. Yarotskyi, V. L., Borysova, V. I., Spasybo-Fatieieva, I. V. (2013) Pryvatnopravovi mekhanizmy zdiisnennia ta zakhystu subiektyvnykh prav fizychnykh ta yurydychnykh osib [Private law mechanisms for exercising and protecting the subjective rights of individuals and legal entities]: monohraf. / za nauk. red. V. L. Yarotskoho. Kharkiv : Yurait, 272 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Maksym Salai. Comparative aspects of collection of undisputed debt in notary and judicial procedures. The article is devoted to the study of notary proceedings with execution of an executive writ and judicial injunctive proceedings. It has been established that they are carried out in the sphere of undisputed jurisdiction and are similar in essence.

Analyzing the legislation, the author focuses attention on commonality the legal purpose of such proceedings, the similarity of the grounds, conditions and procedure for execution of an executive writ and issuance of a court order. Such acts are executive documents at the same time, which further emphasizes their common direction.

Notary and injunctive proceedings are characterized by simplicity and documentation, they are carried out on the basis of evidence submitted by only one party – the debt collector. This gives reason to assert that the rights of the debtor are limited compared to the rights of the debt collector, which is especially evident in the legal consequences of the executed writ of execution and the issued court order. In contrast to the civil proceedings, which provides the possibility of equalizing the debtor's rights by submitting an application for cancellation of the court order, there is no similar mechanism in the notary process. In the opinion of the author, this state violates the principles of the Basic Law and procedural legislation.

Special attention is paid to the comparative characteristics of notary and injunctive proceedings, on the basis of which the author's vision of their common and distinctive features is formulated, as well as proposed ways of improving the legal regulation of the institution of the notary's executive inscription.

Keywords: *debt collection, indisputability of debt, notary proceedings, executive inscription, injunctive proceedings, a court order.*

УДК 343. 541

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-427-432

Вікторія СЕНЬКО®

викладач

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

АНАЛІЗ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВOPУШЕННЯ ЗА СТАТТЕЮ 156-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Проаналізовано імплементацію в чинне законодавство України положень Ланцаротської Конвенції про захист дітей, ратифікованої ще в 2012 році. Найбільші зміни відбулися в розділі Особливої частини Кримінального кодексу України – «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи». Кримінальний Кодекс України було доповнено статтею 156-1, якою встановлюється відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей тобто «трюмінг» – налагодження довірливих стосунків з дитиною (у тому числі в Інтернеті) з метою сексуального насильства над нею. Ці зміни до Кримінального кодексу України безумовно є позитивними та спрямованими на захист прав постраждалих від насильства.

Ключові слова: *об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона кримінального правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, домагання дитини, дитяча порнографія, пропозиція зустрічі.*

Постановка проблеми. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій питання сексуальної експлуатації дітей загалом та поширення порнографічних зображень неповнолітніх в Інтернеті набуло масштабів глобальної проблеми. Вона

© В. Сенько, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1161-1950>

vika.senko79@gmail.com

зачіпає кожну державу, суспільство та окремо взятих осіб. Якщо раніше дитячу порнографію можна було отримати з великим ризиком лише у спеціальних клубах, то сьогодні це можна зробити анонімно за допомогою Інтернету.

Як слушно зазначає І. Павленко, не буде перебільшенням назвати масштабне поширення порнографії явищем XXI століття, адже вона заповонила сучасний світ. Нею просякнуті реклама, мода, фільми, музика, преса, телебачення та відеоігри. Її можна переглядати за допомогою смартфонів, мобільних пристроїв на різних вебсайтах, у тому числі в соціальних мережах. Видається, вона стала звичним явищем у суспільстві. Ще ніколи за всю історію людства порнографія не була такою поширеною та популярною, як сьогодні [1, с. 173].

Актуальність цієї проблематики зумовлена імплементацією Ланцаротської Конвенції про захист дітей, ратифікованої Україною ще у 2012 році, та змінами до IV Розділу Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – ККУ), що ухвалюються законодавцями, зокрема доповненням новою статтею 156-1 – «Домагання дитини для сексуальних цілей» для посилення захисту дітей від сексуальних домагань в онлайн просторі [2, с. 58].

Спеціальний та поглиблений аналіз складу означеного кримінального правопорушення в українській науці кримінального права до цього часу ще не проводився, що й зумовлює необхідність розробки як теоретичних, так і практичних проблем боротьби з домаганням дитини для сексуальних цілей.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Вагомий внесок у розвиток проблематики охорони статевої недоторканості неповнолітніх і малолітніх зробили й вітчизняні вчені, такі як І. Бандурка, В. Борисов, А. Джужа, Л. Дорош, О. Дудоров, Г. Мартинишин, Г. Нікітіна-Дудікова, В. Омечинська, С. Романцова, К. Шахова та ін.

Мета статті: дослідити ознаки складу цього кримінального правопорушення, у тому числі ту з них, що є основною криміноутворюючою, а саме: мету вчинення діяння.

Виклад основного матеріалу. Під дію зазначеної статті підпадають пропозиції про зустріч, якщо вони надходять від особи віком від 18 років на адресу неповнолітнього для здійснення будь-якого статевого контакту або розбещеної поведінки, залучення дитини до виробництва порнографії.

Обов'язковою ознакою є вчинення суб'єктом кримінального правопорушення хоча б однієї спроби реалізації зустрічі. Наприклад, це може бути очікування жертви в певному місці, купівля квитків на її ім'я, замовлення таксі, запрошення сісти в автомобіль, переказ грошей як «передплата», вплив через умовляння, обіцянки, погрози на вулиці, школі або інших пунктах перебування дитини (крім викрадення, коли додатково застосовується ст. 146 ККУ).

Підозра у домаганні до дитини може бути пред'явлена навіть у тих випадках, якщо винному не вдалося побачитися з потерпілою особою у реальному житті або за допомогою відеозв'язку, але він робив непристойні пропозиції через Інтернет, за допомогою телефону або із залученням посередників. Кожен факт безпосереднього контакту (зустрічі) повинен перевірятись на наявність складу кримінальних правопорушень проти суспільної моралі, сексуальної свободи та недоторканності дитини, передбачених статтями 152-156, а також ст. 301-1-303 ККУ включно.

Для дотримання вимог процесуального законодавства перед ухваленням рішення суд зобов'язаний встановити наявність у діях підсудного складу кримінального правопорушення за ст. 156-1 ККУ.

Основним безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є статевая недоторканість особи, під якою розуміють охоронюваний законом стан, за якого забороняється вступати в сексуальні контакти з особою, яка з певних причин (наприклад, через недосягнення встановленого віку або через наявність психічної хвороби) не є носієм статевої свободи [3].

Додатковим (обов'язковим) об'єктом виступає нормальний фізичний, психічний і духовний розвиток дітей.

Обов'язковою ознакою розглядуваного кримінального правопорушення є потерпілий – фізична особа, незалежно від її статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віком до 16 років – за ч. 1 ст. 156-1 КК, неповнолітня особа – за ч. 2 ст. 156-1 КК, малолітня особа – за ч. 3 ст. 156-1 КК.

Об'єктивна сторона цього злочину полягає у пропозиції зустрітися, у тому числі

з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, з метою вчинення сексуальних, інших розпусних дій з особою будь-якої статі до 16 років, залучення особи, якій не виповнилося 18 років, до виготовлення порнографії.

Відповідно до Примітки до ст. 156-1, під зустріччю мається на увазі не лише особисте побачення злочинця та жертви у реальному житті, а й пряме спілкування за допомогою відеозв'язку. Під вчиненням хоча б однієї дії, щоб така зустріч відбулася, розуміємо здійснення правопорушенням однієї або більше дій, вчинення якої (яких) може також бути пов'язано з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, чим створюються умови для здійснення наміру останнього зустрітисся із дитиною і наближують, таким чином, його до безпосереднього вчинення будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій щодо неї чи втягнення її у виготовлення дитячої порнографії. Отже, під вчиненням «відповідних дій» можемо мати на увазі придбання квитків на транспорт, пересилання грошей дитині задля того, щоб вона прибула у домовлене місце, резервування кімнати в готелі (якщо мова йде про фізичну зустріч). Відповідними діями для проведення зустрічі із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій є, наприклад: створення персональної віртуальної кімнати на базі платформ Skype, ZOOM тощо зі спрямуванням відповідного посилання на електронну пошту/месенджери дитини, аудіо-, відеодзвінки у соціальних мережах, направлення аудіо-, фото-, відеоповідомлень тощо [4].

Склад кримінального правопорушення – формальний. Кримінальне правопорушення є закінченим з моменту коли потерпіла особа отримала пропозицію зустрітисся та виконала хоча б одну з дій для здійснення цієї зустрічі, або втягнула її у виготовлення дитячої порнографії.

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Мета є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони кримінального правопорушення і має подвійний характер: домогтисся зустрічі з дитиною, використати неповнолітнього для інтимних розваг або виготовлення порнографії (будь-яких матеріалів, де демонструються справжні або графічно візуалізовані дитячі геніталії, відверті образи або сексуальна поведінка в реальних або змодельованих умовах). Мотивом може бути бажання задовольнити потяг, принизити честь та гідність потерпілого, виявити зневагу до суспільної моралі, отримання грошових коштів.

Варто зауважити, що саме друга мета є основною криміноутворюючою ознакою домагання дитини для сексуальних цілей, за відсутності якої як пропозиція зустрічі, так і вчинення відповідних дій, спрямованих на те, щоб така зустріч відбулася, за змістом не набувають суспільно небезпечного характеру.

При цьому дією «сексуального характеру» є акт, який має сексуальну конотацію; він не поширюється на акти, яким бракує такої конотації або відтінку [5].

Розпусні дії, зі свого боку, обов'язково мають сексуальний характер і можуть проявлятисся як фізичне або інтелектуальне розбещення. Їх відмінною ознакою є відсутність статевого зносин із потерпілим [6-7]. Зважаючи на теоретичні положення кримінального права та роз'яснень постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» від 30 травня 2008 р. № 5 робимо висновок, що під фізичним розбещенням мають на увазі оголення та мацання геніталій як правопорушника, так і потерпілого, навчання онанізму, імітація статевого акту, схиляння або примушування потерпілих до вчинення певних сексуальних дій між собою тощо [5; 8-9].

До інтелектуальних розпусних дії відносять цинічні розмови з потерпілою особою на сексуальні теми, демонстрацію відео-, аудіо, фотоматеріалів порнографічного змісту, фотографування потерпілих у різних сексуальних позах тощо.

При цьому під метою втягнення у виготовлення дитячої порнографії розуміємо таку мету, бажаним результатом досягнення якої є умисне схиляння неповнолітнього у будь-який спосіб до вчинення певних дій, внаслідок яких створюються: 1) зображення у будь-який спосіб дитини (чи особи, яка виглядає як дитина) у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі або 2) зображення у будь-який спосіб дитини (чи особи, яка виглядає як дитина) задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або 3) будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 156-1 ККУ, може бути будь-яка повнолітня особа, тоді як на відміну від інших злочинів проти статевої свободи та недоторканості,

мінімальний вік винних визначається ст. 22 ККУ та становить 14 або 16 років.

Під час винесення вироку суд дає належну правову оцінку всім фактам та обставинам кримінального правопорушення, враховує суспільну небезпеку та наслідки суспільно-небезпечних діянь, а потім призначає достатню для виправлення винного міру покарання. Зокрема, для засуджених за ст. 156-1 ККУ законом передбачено такі види санкцій:

За ч. 1 за пропозицію зустрічі сексуально-розпусного характеру, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, від особи старше 18 років щодо особи будь-якої статі молодше 16 років передбачено:

- обмеження волі до 3 років;
- позбавлення волі до 3 років із заборonoю обіймати посади, вести певну діяльність до 3 років.

За ч. 2 за пропозицію зустрічі сексуально-розпусного характеру, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, від особи старше 18 років стосовно неповнолітньої особи будь-якої статі для залучення її у створенні дитячої порнографії передбачено:

- позбавлення волі строком від 2 до 5 років, заборона обіймати посади, вести певну діяльність до 3 років.

За ч. 3 кваліфікованими видами даного кримінального правопорушення є:

- вчинення його за попередньою груповою змовою;
- повторно (винний раніше вже порушував ч. 1 або 2 цієї статті);
- щодо малолітньої, тобто дитини, яка не досягла 14-річного віку.

Санкція передбачає позбавлення волі на строк від 3 до 6 років, з позбавленням права обіймати посади, вести певну діяльність до 3 років.

Висновки. Підсумовуючи, можна сформулювати такі висновки. Винахід людством Інтернету став проривом у використанні такого важливого для сучасного суспільства ресурсу, як інформація. Все більше людей у світі вдається до цієї технології щодня. Найчастіше «першопрохідниками» в освоєнні нових технологій стають діти та молоді люди, тому дуже важливим аспектом під час обміну інформацією є її безпека та законність. Оскільки Інтернет став всеосяжною технологією, питання безпеки обміну інформацією – це виклик усій спільноті.

Відносно новим для українського законодавця виявилось діяння у формі домагання дітей для сексуальних цілей, відповідальність за яке встановлена ст. 156-1 КК.

За чинною редакцією ККУ вказане кримінальне правопорушення класифіковано як злочин відповідного ступеня тяжкості (нетяжкий – за частинами 1 і 2 ст. 156-1 ККУ, тяжкий – за ч. 3 ст. 156-1 ККУ), проте в положеннях проекту нового ККУ знайшла відображення позиція щодо визначення домагання дитини для сексуальних цілей як проступку, з чим не можна погодитися з огляду на невідповідність виду та розміру шкоди, що спричинюється таким домаганням, або може бути спричинена потерпілій особі.

Для правильного застосування норм ст. 156-1 ККУ важливе значення мають знання про структурні елементи та обов'язкові елементи вказаного складу кримінального правопорушення.

Такі нововведення покликані захистити дітей від сексуального насильства та створити законодавчу базу, яка буде сприяти цій цілі. Однак варто зауважити, що вищезазначені положення не відображають повною мірою всі складні моменти дослідження наведеного питання, а тому потребують подальшої розробки. Треба зауважити, що ефективність захисту прав і свобод дітей у наведеній сфері залежить не лише від якості законодавства, а й від ефективності його застосування. Останнє, серед іншого, ускладнюється відсутністю спеціалізованих навчальних програм для відповідних фахівців, судової практики, а також латентністю вказаної категорії кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Павленко І. В. Інтернет-порнографія – явище XXI століття. *Матеріали Всеукраїнського саміту приватних детективів (м. Дніпро, 30 листоп. 2017 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 170–174.
2. Симоненко Н. О. Кримінальна відповідальність за грумінг. *Правова держава*. 2022. № 45. С. 58–65.
3. Борисов В. І., Харитонов О. В. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи / *Кримінальне право України: Особлива частина* : підруч. ; ред.: В. Я. Тасій, В. І. Борисов та В. І. Тютюгін. 6-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2020. 584 с.

4. Куковинець Д. О. До питання встановлення кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей. Право як ефективний суспільний регулятор. Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2021. 41 с.
5. Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики). Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. 20 с.
6. Джуца А. О. Розпусні дії сексуального характеру щодо дітей та підлітків. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 28-23-29;
7. Омецинська В. Ю. Кримінально-правова охорона статевої свободи та статевої недоторканості дитини : дис. ... канд юрид. наук ; 12.00.08 / ЛьвДУВС. Львів, 2019. 114 с.
8. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08#Text>.
9. Світличний О. О. Кваліфікація розбещення неповнолітніх: питання розмежування із суміжними статевими та іншими злочинами. *Публічне право*. 2017. № 4. С. 129.

Надійшла до редакції 08.11.2022

References

1. Pavlenko, I. V. (2018) Internet-pornohrafiia – yavnyshche KhKhI stolittia. Materialy Vseukrainskoho samitu pryvatnykh detektyviv [Internet pornography is a phenomenon of the 21st century. Materials of the All-Ukrainian Summit of Private Detectives] (m. Dnipro, 30 lystopada 2017 r.). Dnipro : Dniprop. derzhav. un-t vnutr. sprav, pp. 170–174. [in Ukr.].
2. Symonenko, N. O. (2022) Kryminalna vidpovidalnist za hruminh [Criminal liability for grooming]. *Pravova derzhava*. № 45, pp. 58–65. [in Ukr.].
3. Borysov, V. I., Kharytonova, O. V. (2020) Kryminal'ni pravoporushennya proty statevoyi svobody ta statevoyi nedotorkanosti osoby [Criminal offenses against sexual freedom and sexual inviolability of a person] / Kryminal'ne pravo Ukrainy: Osoblyva chastyna : pidruch. ; red.: V. Ya. Tatsiy, V. I. Borysov ta V. I. Tyutyuhin. 6-e vyd., pererob. i dop. Kharkiv : Pravo., 584 p. [in Ukr.].
4. Kukovynets, D. O. (2021) Do pytannia vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za domahannia dytyny dlia seksualnykh tsilei. Pravo yak efektyvnyi suspilnyi rehuliator [On the question of establishing criminal liability for molesting a child for sexual purposes. Law as an effective social regulator]. *Zakhidnoukrainska orhanizatsiia «Tsentri pravnych initsiatyv»*, 41 p. [in Ukr.].
5. Dudorov, O. O. (2018) Zlochyny proty statevoyi svobody ta statevoyi nedotorkanosti osoby (osnovni polozhennia kryminalno-pravovoi kharakterystyky) [Crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person (main provisions of the criminal law description)]. Luhansk : RVV LDUVS im. E. O. Didorenka, 20 p. [in Ukr.].
6. Dzuzha, A. O. (2014) Rozpusni diy seksualnoho kharakteru shchodo ditei ta pidlitkiv [Lewd acts of a sexual nature against children and adolescents]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 1. S. 23-29.
7. Ometsynska, V. Yu. (2019) Kryminalno-pravova okhrona statevoyi svobody ta statevoyi nedotorkanosti dytyny [Criminal law protection of sexual freedom and sexual integrity of the child] : dys. ... kand yuryd. nauk, LvDUVS, 114 p. [in Ukr.].
7. Pro sudovu praktyku u spravakh pro zlochyny proty statevoyi svobody ta statevoyi nedotorkanosti osoby [On judicial practice in cases of crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person] : Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 30 travnia 2008 r. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08#Text>. [in Ukr.].
8. Svitlychnyi, O. O. (2017) Kvalifikatsiia rozbeshchennia nepovnoletnikh: pytannia rozmezhuвання iz sumizhnymy statevymy ta inshymy zlochynamy [Qualification of the corruption of minors: the issue of distinction with related sexual and other crimes]. *Publitshe pravo*. № 4. hh. 129. [in Ukr.].
9. Dudorov, O. O. (2018) Zlochyny proty statevoyi svobody ta statevoyi nedotorkanosti osoby (osnovni polozhennia kryminalno-pravovoi kharakterystyky) [Crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person (main provisions of the criminal law description)]. RVV LDUVS im. E. O. Didorenka., 81 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Victoriia Senko. Analysis of the composition of a criminal offense according to art. 156-1 of the Criminal Code of Ukraine. The article analyzes the implementation into the current legislation of Ukraine of the provisions of the Lanzarote Convention on the Protection of Children, ratified in 2012.

The biggest changes took place in the section of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine – «Criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of a person.» The Criminal Code of Ukraine was supplemented by Article 156-1, which establishes responsibility for molesting a child for sexual purposes, i.e. «grooming» – establishing a trusting relationship with a child (including on the Internet) for the purpose of sexual violence against him.

Sexual freedom and integrity are among the most important personal rights of the child. It is regulated by the Basic Law of our state, and it is not for nothing that the legislator placed this object of encroachment in the first sections of the Criminal Code of Ukraine after such things as the foundations of national security, life and health, will, honor and dignity of the person. Violation of these rights reflected

in the mental state of the victim, has a direct impact on the child's health and normal life.

The characterization of criminal liability for molesting a child for sexual purposes and the analysis of the composition of the criminal offense were carried out. The concepts of «meeting» and «child pornography», which are provided for in the disposition of the article, are considered.

It is important to note that the given category of crimes is characterized by a high level of latency and requires high professionalism both from representatives of law enforcement agencies (detection and response) and from other specialists who participate in pre-trial investigations with the aim of bringing persons to justice for committing criminal offenses related to sexual violence against children.

Innovations are extremely relevant, because children spend more and more time on the Internet (studying, searching for interesting information or new friends, etc.) and danger can be caught by surprise, since strangers who establish friendly relations with children are not always who they pretend to be.

Keywords: *object of a criminal offense, objective side of a criminal offense, subject of a criminal offense, subjective side of a criminal offense, child molestation, child pornography, meeting proposal.*

УДК 342.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-432-437

Ірина СМІРНОВА ©

викладач

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В КОНТЕКСТІ ЛЕГІТИМНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Легітимність і конституційність тісно пов'язані між собою, хоча є різними характеристиками такого явища, як державна влада. Легітимність – це сприйняття громадянами органів влади. Конституційність – це відповідність актів і дій органів державної влади Конституції як Основному закону.

Права та свободи людини є основним критерієм конституційності й легітимності влади та є своєрідним еталоном, критерієм оцінювання діяльності законодавчих і виконавчих органів державної влади та місцевого самоврядування, ефективністю існування того чи іншого політичного інституту. Крім того, необхідно виокремити конституційність як своєрідний критерій для оцінювання громадянами політичної системи загалом та окремих органів влади зокрема. Основною умовою існування конституційності є опора чинної влади на конституцію та закони держави. Отже, конституційність і легітимність – два взаємопов'язаних поняття. Хоча конституційність не завжди передбачає легітимність влади, легітимність же не може існувати без певних гарантій, які можуть бути відображені в законодавстві.

Ключові слова: *Конституція, права та свободи людини і громадянина, конституційність, легітимність, права людини, конституційні права, обмеження прав людини.*

Постановка проблеми. Права людини є складним, багатовимірним явищем. У різні епохи проблема прав людини, незмінно залишаючись політико-правовою, набувала релігійно-етичного, філософського звучання. Людство на шляху утвердження прав і свобод людини пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними. Часто саме боротьба за права людини, за нові й нові ступені свободи ставала каталізатором широкомасштабних змін у суспільно-політичному житті тієї чи іншої країни, вела до нового осмислення ролі людини в її відносинах з суспільством та державою.

У цей проміжок часу ця проблематика є актуальною не тільки у мирний час, а й в умовах правового режиму воєнного стану.

Права і свободи людини і громадянина є однією з головних наукових проблем

© І. Смірнова, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7112-0462>

0982325750irina@gmail.com